

Nr	Kirja saatja ja kuupäev	Kirja sisu	Arvestamine/vastus
1	Maa-amet, 01.12.2021 nr 6-3/21/2582-4	<p>Veebikaardil on korrektselt kujutatud maardlate, kehtivate ja taotletavate mäeeraldiste ning nende teenindusmaade piirid.</p> <p>1. Tori valla põhjaosa eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse peatükis 2.4 Eriplaneeringu ala ülevaade on kirjeldatud eriplaneeringu kattumist maardlatega ja mäeeraldistega, kuid loetelust puuduvad Mannare kruusamaardla (registrikaart nr 799), Valistre dolokivimaardla (registrikaart nr 978), vahetult külgnev Kavaso turbatootmisala (loa nr L.MK/323467; loa omaja AS Jiffy Products Estonia) teenindusmaa ning Keskkonnaametis menetluses olevad taotletavad mäeeraldised Are kruusakarjäär (taotleja OÜ Tambira) ja Valistre II dolokivikarjäär (taotleja EMG Karjäärid OÜ). Palume loetelu täpsustada ning maardla koodi asemel kasutada registrikaardi numbrit.</p> <p>2. Tori valla põhjaosa eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse tabelis Tabel 1. Eriplaneeringu alal ja selle mõjuraadiuses paiknevad objektid, millega tuleb edasisel planeerimisel ja KSH aruande koostamisel arvestada on märgitud ka maardlad, kuid loetelust puuduvad Mannare kruusamaardla (registrikaart nr 799) ja Valistre dolokivimaardla (registrikaart nr 978). Palume loetelu täpsustada ning maardla koodi asemel kasutada registrikaardi numbrit.</p> <p>3. Tori valla põhjaosa eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse tabelis 6 on toodud kaasatavad osapooled ja koostöö tegijad.</p> <p>Palume lisada nimekirja ja teha koostööd ka kaevandamise keskkonnaloo omajate/taotlejate Metsatervenduse OÜ-ga, Eriku Grupp OÜ-ga, Eesti Killustik OÜ-ga, AS-ga Jiffy Products Estonia, Tambira OÜ-ga, EMG Karjäärid OÜ-ga.</p> <p>Selleks, et edaspidises planeerimisprotsessis oleks võimalik arvestada keskkonnaregistri maardlate nimistus arvel olevate maardlatega ja mäeeraldistega, palume planeeringu jooniste koostamisel kasutada keskkonnaregistris arvel olevate maardlate ja mäeeraldiste piire. Keskkonnaregistri seaduse § 6 kohaselt peab planeeringute koostamisel kasutama üksnes keskkonnaregistrisse kantud keskkonnaandmeid. Maardlate ja mäeeraldiste piiride kujutamisel palume lähtuda Maa-ametist saadud maardlate, mäeeraldiste ja nende teenindusmaade ajakohastest piiridest. Ajakohaste andmete saamiseks on võimalus kasutada WFS-teenust aadressil https://teenus.maaamet.ee/ows/maardlad?service=WFS&version=1.1.0&request=GetCapabilities või küsida andmete väljavõtte GIS-failidena. Palume joonistele lisada kuupäev, mis seisuga on maardlate, mäeeraldiste ning nende teenindusmaade andmeid kasutatud.</p>	1. Korrigeeritud vastavalt märkusele. 2. Loetelu täiendati. 3. Loetelu täiendati.
		<p>Tori valla põhjaosa eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse peatükis 2.5.10 Mõju maavaravarudele on kirjeldatud, et elektri- ja gaasiparkidele sobivate alade määramise käigus arvestatakse, et maardlate aladele saab elektri- ja gaasiparkide rajada peale maavara ammendumist, kui ei ole saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastust või luba. Täiendavalt lisame, et turbatootmisalaga vahetult külgnevalt saab tuulikuid planeerida juhul, kui tuulikute olemasolu ei mõjuta tegevusi mäeeraldisel ega selle teenindusmaal.</p>	Peatükki 2.5.10 täiendati vastavalt märkusele.
		<p>Turbamaardlate aladele tuulikute kavandamisel palume arvestada MaaPS § 45 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamisluba taotleda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alal või maardlal. Palume keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ lisas 1 või 2 toodud nimekirja kuuluvatele aladele tuulikuid mitte planeerida. Tuulikuid on nimetatud aladele võimalik rajada vaid peale maavara ammendumist, kui ei ole saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastust või luba. Käesoleva kirjaga kõnealust luba ei ole antud.</p>	Peatükki 2.5.10. täiendati vastavalt märkusele.

		<p>Informeerime täiendavalt, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on algatanud ja esitanud 02.08.2021 kirjaga nr 2-2/21-0400/4660 ministeeriumitele kooskõlastamiseks ehitusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi VTK). VTK punktis 9.1.6 on välja toodud ettepanek aladel, kus maavarad on MaaPS alusel arvele võetud, kuid maavarade kasutusse võtmist lähemas ajaperspektiivis kavandatud ei ole, vahekasutusena lubada ajutiste ehitiste tähtajaks kuni 50 aastat. Peale VTK-s märgitud ehitusseadustiku muudatuste kehtestamist ja MaaPS-us maapõue kaitse põhimõtete muutmist saab Maa-amet kaaluda ehitus- ja kasutusloa andmise lubamist kooskõlas uuendatud seaduste mõttega.</p>	Võetakse teadmiseks.
		<p>Kehtivate ning taotletavate mäeeraldiste ja nende teenindusmaade aladel tuulikuparkide rajamiseks on vaja saada nõusolek keskkonnavalda omajalt/taotlejalt. Nõusoleku saamisel palume see lisada planeeringu dokumentide hulka.</p>	Võetakse teadmiseks.
		<p>Palume hoida Maa-ametit kursis planeeringu menetlemisega. Palume esitada planeering enne vastuvõtmist kooskõlastamiseks Maa-ametile.</p>	Võetakse arvesse edasisel menetlusel.
2	<p>Keskkonnaministeerium, 09.12.2021 nr 7-15/21/659-3</p>	<p>Informeerime, et Keskkonnaministeeriumil on töös „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“, mis valmib septembris 2022. Laiapõhjalisem teave maismaa linnustikust (peamised rändeteed, ööbimis-(puhke-) ja toitumisalad) koondatud analüüsina aitab paremini planeerida potentsiaalseid tuuleenergiaks sobivaid maismaa-alasid selliselt, et ei kahjustata loodusväärtusi ning ei minda vastuollu riiklike ja rahvusvaheliste kohustustega. Viidatud töös esitatakse ka soovitusel tuuleparkide rajamiseks vajalike eeluuringute ja tuuleparkide rajamise järgselt vajalike järeelseire meetodite kohta (esitatakse kirjeldatud meetodid). Samuti valmib töö käigus juhised tuulepargi eeluuringuks ja rajamise järgselt järeelseireks koos miinimumnõuetega (nt 3D radaruuringute vajadus, uuringu kestus ja perioodid jt). Seetõttu peame vajalikuks, et materjalidesse lisatakse viide, et asukohavalikul arvestatakse ka tööga „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“.</p>	<p>Viidatud uuringuga arvestatakse KSH I etapi aruande koostamisel juhul kui see valmib ja muudetakse kättesaadavaks enne KSH I etapi aruande valmimist.</p>
		<p>Kuna tuulepargi rajamisega metsamaale kaasneb metsa raadamine, juhime varakult tähelepanu, et KSH käigus tuleb selgitada välja raadamise ulatus (trasside eeldatavad laiused, generaatorite (alajaamade) ehitusplatside suurus). Samuti tuleb käsitleda rajatavate juurdepääsuteede, liinide ja generaatoriplatside rajamisel tekitatud tuulekoridoride mõju ümbritsevatele metsadele lähtuvalt metsatüüpidest ning valdavatest tuulesuundadest.</p>	<p>Metsa raadamise täpset mahtu on võimalik hinnata detailse lahenduse KSH käigus. Asukohavaliku KSH käigus on võimalik raadamise mahtu hinnata ligikaudselt, sest tuulikute ja trasside paiknemine ei ole teada.</p>
3	<p>Maaeluministeerium, 09.12.2021 nr 4.1-5/1812-1</p>	<p>Eriplaneeringu lähteseisukohti ja KSH väljatöötamiskavatsust käsitleva dokumendi jaotises 2.5.4 „Mõju veekvaliteedile ja veerežiimile“ on märgitud, et eriplaneeringus käsitletav ala on suures osas kaetud maaparandusehitiste maa-alaga ning et kuivendatud maa-aladele ehitamisel on oluline tagada maaparandussüsteemide jätkusuutlik funktsioneerimine, vältimaks üleujutuste teket. Samas jaotises on kinnitatud, et antud teemat käsitletakse KSH aruandes eksperthinnangu vormis. Meie analüüside kohaselt on eriplaneeringu alad seotud maaparandussüsteemi maa-aladega kokku u 9600 hektari ulatuses.</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>
		<p>Jaotises 2.5.5 „Mõju pinnasele, sh väärtuslikule põllumajandusmaale“ on märgitud, et kavandatava tegevusega kaasneb ehituse etapis pinnase eemaldamine ja ümberpaigutamine ehitusalustelt aladelt. Seega avaldatakse tuulepargi rajamisel pinnasele mõju. Tuulepargi rajamiseks vajalike pinnasetööde maht sõltub tuulepargi detailsest lahendusest (tuulikute arvust, montaažiplatside paiknemisest, taristust jms), aga ka ala geoloogilistest tingimustest, eeskätt pinnakatte omadustest. KSH ekspertide hinnangul võib seda mõju pidada oluliseks eeskätt juhul, kui mõjutatakse väärtuslikku põllumajandusmaad. Tuuleparkide puhul on küll kasutusetapis võimalik üheskoos nii põllumajanduslik kasutus kui ka energia tootmine, kuid ehitusaluse pinna arvelt toimub potentsiaalselt väärtusliku põllumajandusmaa pindala vähenemine ning killustumine. Nimetatud jaotises on kinnitatud, et tuulepargi asukohavaliku etapi aruande koostamisel analüüsitakse eriplaneeringu ala ja väärtuslike põllumajandusmaade kattuvust ning eelvaliku tegemisel eelistatakse ala(sid), millel väärtuslike põllumajandusmaadega kattuvus puudub või on vähene. Lisame, et meie analüüside kohaselt on eriplaneeringu alal kokku u 3200 hektarit väärtuslike põllumajandusmaid, millest u 1/3 paiknevad Murru ja Suigu külas.</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>

		<p>Maaeluministerium on jaotistes 2.5.4 ja 2.5.5 nimetatud käsitlustega ja toodud seisukohtadega nõus. Lisaks kiidame heaks jaotises 2.5.9 „Mõju sotsiaalsetele vajadustele ja varale“ toodud põhimõtte, et edasiste menetlusetappide käigus käsitletakse ka võimalike kompensatsioonimehhanisme kohalikule kogukonnale ning hinnatakse tuulepargiga seotud mõjusid piirkonnas paiknevatele teenuseid pakkuvatele objektidele.</p> <p>Kinnitame, et Maaeluministerium on valmis Tori Vallavalitsusega ja eriplaneeringu koostajatega igakülgseks koostööks, et saavutada tuulepargi asukohavalikul parim ja õigeim tulemus.</p>	Teadmiseks võetud
4	Elering AS, 10.12.2021 nr 11-4/2021/130-3	<p>Planeeringualale ja ümbrusesse jääb Eleringi poolt hallatavaid elektri- ja gaasipaigaldisi, millega tuleb planeeringu koostamisel arvestada. Kirja lisas on olemasoleva taristu Shape failid (Lisa 1). Elektripaigaldistest läbib planeeringuala L133B Vändra – Papiniidu 110 kV õhuliin (juhtmevahetus on planeeritud teostada aastal 2027) ning L347 Sindi – Sopi ja L346 Paide – Sopi 330 kV õhuliinid (mõlema liini rekonstrueerimine on planeeritud teostada aastatel 2027-2028). Gaasipaigaldistest jääb planeeringualale Vändra-Pärnu D-kategooria torustik ja Tori harukraanisõlm.</p> <p>Planeeringus tuleb arvestada paigaldiste kaitsevööndiga, kus on piiratud tegutseda. Kaitsevööndi ulatus ja kaitsevööndis tegutsemise kord on sätestatud ehitusseadustiku §70 lõike 8 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri määrusega 25.06.2015 nr 73. Detailsema info või eelprojekti tarbeks tehniliste tingimuste taotlemiseks palun pöörduda Eleringi poole.</p>	<p>Võetakse arvesse planeeringu edasisel koostamisel.</p> <p>Võetakse arvesse planeeringu edasisel koostamisel.</p>
5	RMK, 10.12.2021 nr 3-1.1/2742	<p>Oleme materjalidega tutvunud ning palume eriplaneeringu koostamise käigus selgitada välja ka metsamaa raadamise ulatus ning sellekohane info eriplaneeringu seletuskirja sisse viia. Lisaks selgitame, et tuulikute jaoks sobivate asukohtade määramine ning metsamaa raadamine RMK haldusalas olevatel kinnistutel toimub koostöös RMK-ga.</p>	<p>Metsa raadamise täpset mahtu on võimalik hinnata detailse lahenduse KSH käigus. Asukohavaliku KSH käigus on võimalik raadamise mahtu hinnata ligikaudselt, sest tuulikute ja liinide paiknemine ei ole teada.</p>
		<p>Tutvunud edastatud skeemidega, märgime järgmist.</p> <p>Põhja-Pärnumaa ja Tori valla ala 4 27601:005:0012, 14901:002:0275, 18803:001:0368, 14902:001:0013, 14902:001:0015, 14902:001:0047, 14902:001:0034, 14902:001:0033, 14901:002:0119, 14901:002:0298, 14901:002:0230, 14901:002:0102, 14901:002:0134, 14901:002:0191, 14901:002:0059, 14901:002:0311, 18803:002:0196, 14901:002:0060, 14901:002:0118, 14901:002:0299, 14901:002:0101, 14901:002:0121, 14901:001:0172, 14901:002:0221, 14901:002:0301, 14901:002:0306, 14901:002:0084, 14901:002:0305, 14901:002:0095, 14901:002:0315, 14901:002:0304, 14901:002:0192, 14901:002:0314, 14901:002:0303, 14901:002:0100, 14901:002:0195, 14901:003:0009, 14901:002:0174, 14901:002:0276, 14901:002:0277, 14901:002:0025, 18803:001:0073, 18803:001:0112, 18803:001:0346, 18803:001:0014, 18803:001:0335, 18803:001:0015, 14901:002:0405, 14901:002:0409, 14901:002:0173, 14901:002:0127, 14901:001:0173, 14901:002:0300, 14901:002:0329, 14901:002:0107, 14902:002:0165, 14902:002:0123, 14902:002:0094, 14902:002:0093, 14902:002:0011, 14902:002:0010, 14902:001:0038, 14902:002:0230, 14901:002:0178, 14901:002:0133, 80801:002:0051, 80801:001:0451 – katastriüksustel ei asu maardlat. Katastriüksustele jääb üldgeoloogilise uurimistöo Üldgeoloogiline kaardistamine (loa nr Rapm-092; loa omaja Eesti Geoloogiateenistus; luba kehtib kuni 03.10.2022) teenindusala, kus on võimalik tuulikuid rajada, kuid peab võimaldama läbi viia üldgeoloogilisi uuringuid.</p> <p>18803:001:0075 – katastriüksus asub 45% ulatuses Lavassaare turbamaardlal (registrikaart nr 197). Ala ei asu keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirj“ lisas 1 või 2 toodud nimekirja kuuluval alal. Katastriüksustele jääb üldgeoloogilise uurimistöo Üldgeoloogiline kaardistamine (loa nr Rapm-092; loa omaja Eesti Geoloogiateenistus; luba kehtib kuni 03.10.2022) teenindusala, kus on võimalik tuulikuid rajada, kuid peab võimaldama läbi viia üldgeoloogilisi uuringuid.</p>	Teadmiseks võetud.

6	Maa-amet, 12.11.2021 nr 9-2/21/16215-2 (mitmele omavalitsusele saadetud kirjast on esitatud vaid koostatava planeeringuga seonduv osa)	Selleks, et edaspidises planeerimisprotsessis oleks võimalik arvestada keskkonnaregistri maardlate nimistus arvel olevate maardlatega ja mäeeraldistega, palume planeeringu jooniste koostamisel kasutada keskkonnaregistris arvel olevate maardlate ja mäeeraldiste piire. Keskkonnaregistri seaduse § 6 kohaselt peab planeeringute koostamisel kasutama üksnes keskkonnaregistrisse kantud keskkonnaandmeid. Maardlate piiride kujutamisel palume lähtuda Maa-ametist saadud maardlate, mäeeraldiste ja nende teenindusmaade ajakohastest piiridest. Ajakohaste andmete saamiseks on võimalus kasutada WFS-teenust aadressil https://teenus.maaamet.ee/ows/maardlad?service=WFS&version=1.1.0&request=GetCapabilities või küsida andmete väljavõtte GIS-failidena. Palume joonistele lisada kuupäev, mis seisuga on maardlate, mäeeraldiste ning nende teenindusmaade andmeid kasutatud.	Võetakse arvesse planeeringu edasisel koostamisel.
		Tuulikutele sobivate alade määramise käigus palume arvestada, et maardlate aladele saab tuulikute parke ja seonduvaid kommunikatsioone rajada peale maavara ammendumist, kui ei ole saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastust või luba.	Teadmiseks võetud.
		Alade osas, kuhu oleme lubanud tuulikuid rajada ajutise iseloomuga ehitistena, informeerime täiendavalt, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on algatanud ja esitanud 02.08.2021 kirjaga nr 2-2/21-0400/4660 ministeeriumitele kooskõlastamiseks ehitusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi VTK). VTK punktis 9.1.6 on välja toodud ettepanek aladel, kus maavarad on MaaPS alusel arvele võetud, kuid maavarade kasutusse võtmist lähemas ajaperspektiivis kavandatud ei ole, vahekasutusena lubada ajutiste ehitiste tähtajaks kuni 50 aastat.	Teadmiseks võetud.
		Peale VTK-s märgitud ehitusseadustiku muudatuste kehtestamist ja MaaPS-us maapõue kaitse põhimõtete muutmist saab Maa-amet kaaluda ehitus- ja kasutusloa andmise lubamist kooskõlas uuendatud seaduste mõttega.	Teadmiseks võetud.
		Turbamaardlate aladele tuulikute kavandamisel palume arvestada MaaPS § 45 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamisloa taotleja üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alal või maardlal. Palume keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja“ lisas 1 või 2 toodud nimekirja kuuluvatele aladele tuulikuid mitte planeerida. Tuulikuid on nimetatud aladele võimalik rajada vaid peale maavara ammendumist, kui ei ole saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastust või luba.	Teadmiseks võetud.
		Kehtivate ning taotletavate mäeeraldiste ja nende teenindusmaade aladel tuulikuparkide rajamiseks on vaja saada nõusolek keskkonnalaoma omajalt/taotlejalt. Nõusoleku saamisel palume see lisada planeeringu dokumentide hulka.	Teadmiseks võetud.
	Tutvunud avalikul väljapanekul oleva Tori valla põhjaosa tuuleenergeetika eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH VTK-ga esitab Keskkonnaamet alljärgnevad märkused:		
	1. Ptk 2.2 (Metoodika) - Keskkonnaamet on tuginedes teadusallikatele ja ekspertteadmisele töötanud välja omapoolsed soovitused maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitused nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes (seisuga 10.11.2021)3. Soovitame eelnimetatud juhendit kasutada eriplaneeringus esialgsete puhvrite määramisel ning mõjude täpsustamisel eri liigirühmade ja kaitstavate loodusobjektide puhul.	KSH koostaja on juhendmaterjaliga kursis ja sellele on viidatud ka VTK ptk 2.5.2.	
	2. Ptk-s 2.3 (KSH ruumiline ulatus) on öeldud: „Mõjuala ulatus sõltub väga palju mõju liigist ja mõju retseptorist. Näiteks eri linnuliikide osas võib tuuliku mõjuala olla 0 meetrist 20 kilomeetrit.“ Ilma pädevate ekspertide hinnanguta ei saa nõustuda, et mõnele linnuliigile tuulepargiga kaasnevat mõju üldse ei ole ning mõjualaks võiks lugeda 0 meetrit.	Lause sõnastust parandati.	

<p>3. Ptk 2.4 (Eriplaneeringu ala ülevaade) tabelis 1 on välja toodud, et planeeringualale jääb mitmeid maakonnaplaneeringuga määratud rohevõrgustiku alasid ja rohevõrgustiku koridoride asukohti. Ptk-s 2.5.1 öeldakse, et mõju ulatus ja olulisus sõltub konkreetse roheala väärtustest ning tuulepargi detailsest lahendusest. Mõju rohevõrgustikule täpsustatakse ja antakse suunised detailse lahenduse mõju hindamiseks KSH asukohavaliku etapi aruandes. Keskkonnaameti hinnangul tuleb tuuleparkide kavandamisel rohelise võrgustiku aladele arvestada võrgustiku tasandiga. Vältida tuleb (asukohavalikul) tuulikuparkide kavandamist olulisematesse loodusmaastikesse (rohevõrgustiku riikliku tähtsusega ja maakondliku tähtsusega suurtesse tuumaladesse), kus tuulikupargid võivad lisaks ebasoodsale mõjule tuulepargi alal ning selle lähiümbruses kahjustada ka erinevate kaitstavate alade ja ohustatud liikide elupaikade sidusust .</p>	<p>Keskkonnaameti seisukoht võetakse teadmiseks. Mõju rohelisele võrgustikule hinnatakse KSH käigus.</p>
<p>4. Ptk-s 2.4, lk 17 on öeldud: „Planeeringuala jääb Pärnu jõe vesikonna alale. Planeeringuala läbib arvukalt vooluveekogusid ning alal paiknevad ulatuslikud maaparandussüsteemi alad.“ Tabelis 1 on välja toodud objektid, millega tuleb edasisel planeerimisel ja KSH aruande koostamisel arvestada. Tabelis on esitatud vaid seisuveekogud. Keskkonnaamet peab vajalikuks välja tuua kõik eriplaneeringu alal olevad veekogud (ka vooluveekogud).</p>	<p>Tabel 1 täiendati.</p>
<p>5. Ptk-s 2.4 tabelis 1 on öeldud: “Otsene mõju väärtuslikule maastikule puudub, sest väärtuslike maastike esinemisala kattub elamualade 1 km puhveralaga. Kaudselt võivad muutuda väärtuslikult maastikult avanevad vaated (selgitatakse fotomontaažide koostamisega KSH käigus). Eeskätt on oluline mõju selgitamine Soomaa väärtuslikule maastikule.“ Nõustume, et fotomontaažide koostamine on vajalik tuuleparkide visuaalse mõju täpsustamiseks. Soomaa osas tuleks visuaalne nähtavusanalüüs esitada Soomaa rahvusparki enam külastatavatest kohtadest (näiteks Soomaa jõed ja kaldaalad, RMK külastuskohad).</p>	<p>Ettepanekut võetakse arvesse KSH I etapi aruande koostamisel. Kui nähtavusanalüüsist ilmneb, et väljatoodud Soomaa vaatepunktidest võivad jääda tuulepargi perspektiivsed alad nähtavaks, siis koostatakse vastavad visualiseeringud.</p>
<p>6. Ptk-s 2.5.1 (Mõju bioloogilisele mitmekesisusele ja populatsioonidele, taimedele ning loomadele) on viidatud Kaisel, M., Kohv, K. 2009. Metsakuivenduse keskkonnamõju ülevaatele ja toodud välja, et: „Kaudsemalt võib ehitustegevus avaldada mõju taimekooslustele läbi veerežiimi või valgustingimuste muutumise. Kaudsete mõjude ulatus sõltub koosluse tüübist, kuid jääb tavaliselt 20-40 meetri ulatusse otsese mõju alast“ Palume selgitada, kuidas on leitud, et kuivendava mõju ulatus on kuni 40 meetrit. Keskkonnaamet nimetatud trükisest sellist väidet ei leidnud. Maaeluministri 06.05.2019 määruse nr 45 „Maaparandussüsteemi projekteerimismid“ lisas 1 lk 9 on toodud projekteeritavate kraavide vahekaugused arvestades metsakasvukohatüüpe. Lisa järgi on kuivendav mõju mineraalmuldadel 75-100 meetrit (erandiks sinika kasvukohatüüp), ja tegemist on metsa juurdekasvu saavutamiseks avalduva kuivendava mõjuga, mistõttu taimestikule avalduv mõju uute kraavide kaevamisel on veelgi ulatuslikum, rääkimata soomuldadest.</p>	<p>Ptk 2.5.1 kuivendust puudutavat osa täiendati. Nõustume, et tundlike koosluste puhul võib kuivendustegevuse mõju olla ulatuslik. Märkime, et tuuleparkide rajamiseks ei ole üldjuhul vajalik ulatuslik kuivendustegevus. Pinnase veerežiimi muutus võib kaasneda teataval määral ehitustegevusega (nt teede rajamine). Arvestama peab ka, et Maaeluministeeriumi andmetel on eriplaneeringu alaga seotud maaparandussüsteemi maa-alasid kokku u 9600 hektari ulatuses ehk tegu on väga suures osas juba praegu kuivendustegevusest mõjutatud alaga.</p>
<p>7. Ptk 2.5.1 - Keskkonnaamet peab väga oluliseks eriplaneeringu koostamisel kasutada ka üle eestilise maismaalinnustiku analüüsi tulemusi (koostaja: Eesti Ornitoloogiaühing), mis valmib 2022 aasta teises pooles. Analüüsis esitatakse laiapõhjalisem teave maismaa linnustikust (peamised rändeteed, ööbimis- (puhke-) ja toitumisalad), mis peaks aitama paremini planeerida potentsiaalseid tuuleenergiaks sobivaid maismaa-alasid. Töös esitatakse ka soovitusel tuuleparkide rajamiseks vajalike eeluuringute ja tuuleparkide rajamise järgselt vajalike järeelseire meetodite kohta (esitatakse kirjeldatud meetodid). Samuti valmib juhised tuulepargi eeluuringuks ja rajamise järgseks järeelseireks koos miinimumnõuetega (nt 3D radaruuringute vajadus, uuringu kestus ja perioodid jt).</p>	<p>Viidatud uuringuga arvestatakse KSH I etapi aruande koostamisel juhul kui see valmib ja muudetakse kättesaadavaks enne KSH I etapi aruande valmimist.</p>
<p>8. Ptk-s 2.5.1 on öeldud: „Seega lisaks otsestele võimalikele negatiivsetele mõjudele esineb tuuleparkide puhul ka kaudsed positiivsed mõjud linnustikule, kuna tuuleparkide rajamise eesmärgiks on pidurdada kliimamuutuste toimumist.“ Keskkonnaamet selle väitega ei nõustu, kui ei esitata juurde teaduslikku kirjandust tõestamiseks, et tuuleparkide rajamine reaalselt kliimamuutusi pidurdaks ja muutusi tagasi pööraks.</p>	<p>Lõigu juurde lisati viide teadusuuringule, mis käsitleb tuuleenergia võimekust kliimamuutusi pidurdada. Kliimamuutusi on võimalik pidurdada ainult läbi CO2 heitkoguste ulatusliku vähendamise. CO2 heitkoguse vähendamiseks on vaja asendada fossiilsetest kütustest energia tootmise lahendused.</p>

7

Keskkonnamet,
14.12.2021
nr 6-
5/21/2926-3

<p>9. Ptk 2.5.1, ptk 2.2 - Vastavalt 2008 Agreement on the Conservation of Populations of European Bats (UNEP/EUROBATS) juhendile on tuulegeneraatorite asukohtade valiku etapis vajalik läbi viia ka nahkhiirte uuring, et selgitada välja tuulikute asukoha olulisus erinevatele nahkhiireliikidele. Selleks tuleks kasutada nahkhiirte ultrahelide automaatsalvestit, mis salvestaks nahkhiirte hääli kogu nahkhiirte aktiivsuse hooaja vältel. Lisaks tuleks kasutada ultrahelidetektoriga nahkhiirte kaardistamist nahkhiirtele eriti sobivatel öödel.</p>	<p>Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis ei valita asukohti tuulegeneraatoritele. Asukoha eelvaliku etapis tehakse tuulepargi asukoha eelvalik, eelvalitud ala sees on võimalik hakata leidma asukohti tuulegeneraatoritele detailse lahenduse koostamise etapis. Arvestades eriplaneeringu ala ulatust ei ole ala eelvaliku etapis asjakohane alale paigutada ultrahelide automaatsalvesteid. Arvestades selliste seadmete tööulatust oleks kogu ala katvate seadmete paigaldamine väga ressursimahukas. Sellest lähtuvalt asukoha eelvaliku etapis koondatakse ala kohta olemasolevad nahkhiirte vaatlusandmed, hinnatakse alal esinevate elupaikade sobivust lähtuvalt eksperdi teadmistest nahkhiirte elupaigaelistuste osas ning viiakse läbi sobilikes elupaikades nahkhiirtele sobilikul ajal väliuuring salvestades nahkhiiri kasutades nahkhiirte automaatregistraatorit + ning auto katusele kinnitatud mikrofoni. Andmete alusel määratakse eriplaneeringu alal nahkhiirte seisukohalt potentsiaalselt sobilikud ja selgelt ebasobilikud alad. Potentsiaalselt sobilikel aladel määratakse edasiste uuringute vajadus detailse lahenduse etappi, sh võib osutada asjakohaseks detailse lahenduse etappi automaatsalvestite abil nahkhiirte uuringu läbiviimise kavandamine ning detektoruuringute kavandamine.</p>
<p>10. Ptk 2.5.2 (Mõju kaitsealadele) Antud planeeringuala puhul tuleb kindlasti arvestada, et teadusuuringute järgi omavad tuulikupargid olulist mõju ka metsakanaliste (eelkõige metsise) elupaigakasutusele. Planeeringuala on oluliseks elupaigaks metsisele (LKS II kaitsekategooria, ohustatuse hinnang 2019 - ohualdis). Metsise jaoks on ohuteguriks eelkõige intensiivne metsaraie, kuid oluline on samuti elupaikade killustumine, mis kaasneb metsamaade muul otstarbel kasutusele võtmisega (karjäärid, taristu jmt). Seega tuleb KSH käigus hinnata nii potentsiaalsete tuuleparkide mõju konkreetsetele metsise elupaikadele (lähtudes ka üha suurenevast rajatavate tuulikute kõrgusest võib üldreeglina eeldada, et tuuleparkide poolt metsisele avalduv mõju võib ulatuda kuni 1 km kaugusele tuulepargist) kui hinnata potentsiaalse tuulepargi mõju elupaikade omavahelisele sidususele. Lähtudes olemasolevatest metsise telemeetria andmetest tuleks elupaikade sidususe hinnang anda kuni 10 km raadiuses potentsiaalselt mõjutatavatest mängualadest.</p>	<p>Mõju metsisele hinnatakse KSH I etapis asukoha eelvalikuks vajaliku täpsusega arvestades nii elupaikade paiknemist kui nende sidususe vajadust.</p>

<p>11. Ptk 2.5.3 (Mõju Natura 2000 võrgustiku aladele (Natura eelhindamine)) tabel 4 - Pärnu jõe ja Navesti loodusaladele mõju prognoosimisel on arvestatud ainult tuulikute püstitamise kaugust loodusalast. Loodusalasid mõjutab enim settekoormuse suurenemine, kuid hinnatud ei ole võimalikku mõju loodusalale kuivendussüsteemide rajamisest või rekonstrueerimisest. Keskkonnaameti hinnangul ei ole ebasoodne mõju Pärnu jõe loodusalale ja Navesti loodusalale välistatud. Natura asjakohasel hindamisel tuleb kaasata ekspert, kes inventeerib ka mõjualasse jäävad Natura elupaigatüübid loodusaladel seal, kus andmestik on puudulik või vanem kui 10 a. Samuti tuleb mõjude hindamisel arvestada võimalikke mõjusid elupaigatüüpidele läbi veerežiimi muutuse, mis võib tekkida ehitustegevuse käigus ja tagajärjel.</p>	<p>Tori põhjaosa eriplaneeringu koostamisel on võetud lähtealuseks, et tuulepargi ala eelvaliku ala peab jääma eluhoonetest 1 km kaugusele (kui ei ole maaomanikuga teist kokkulepet). Elamualadest tuleneva puhvervööndi vajaduse tõttu saavad tuulepargi eelvaliku alad paikneda rohkem kui 800 m kaugusel Pärnu jõe loodusalast ja rohkem kui 1500 m kaugusele Navesti loodusalast. Sellistele kaugustele ehitustegevusega seonduva veerežiimi muutuse mõju ulatumine on välistatud. Keskkonnaamet peab ise oma juhendmaterjalis (Maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitusel nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes (seisuga 10.11.2021)) asjakohaseks kaitseala (kaasa arvatud Natura 2000 alad), mille kaitse-eesmärgiks ei ole linnud, nahkhiired või lendorav, puhul puhvervööndit 100 m. Kuna loodusaladele ega nende lähedusse ei kavandata ehitustegevust, siis ei kavandata neile ega nende lähialale ka KSH eksperdile teadaoleva info alusel kuivendussüsteemide rajamist või rekonstrueerimist. Loodusaladele, mis jäävad vähemalt 800 m kaugusele perspektiivsetest tuulepargi eelvaliku aladest elupaigatüüpide inventuuri teostamist võib seega pidada asjakohatuks nõudeks. Selline inventuur ei annaks täiendavat vajalikku infot tuulepargi alade eelvaliku otsuse tegemiseks.</p>
<p>12. Ptk-s 2.5.4 (Mõju veekvaliteedile ja veerežiimile) on toodud: „Eriplaneeringus käsitletavale alale jääb mitmeid vooluveekogusid (jões, ojad, peakraav, kraavid).“ Eriplaneeringu alale jäävad ka mitmed seisuveekogud nagu tabelis 1 toodud, seega on vajalik sõnastust muuta nii, et käsitletakse kõiki veekogusid. Lisaks öeldakse: „Eriplaneeringuga ei kavandata käesoleval ajal olemasoleva teabe alusel ehituskeeluvööndite vähendamist. Seega ei ole tõenäoline ka veekogudele olulise mõju avaldumine.“ Välja on toodud ülamarke 1, kuid leheküljel 13 alamärke 1 juures viidatakse „Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamatule“, mis ei ole antud juhul asjakohane. Lisaks ei saa eeldada veekogudele olulise mõju puudumist lähtuvalt ainult asjaolust, et ehituskeeluvööndite vähendamist eriplaneeringuga ei taotleta. Tori vallas asuvatest vooluveekogudest (näiteks Saki jõgi või Mõnuvere jõgi) on mitmed maaparandussüsteemide eesvoolud. Tabelis 2 on olulise mõjuvaldkonnana toodud ehitusetapis maaparandussüsteemide kahjustamisel veerežiimi mõjutamine. Lähtuvalt eelnevast võib oluline mõju veekogudele esineda, kuna mitmed vooluveekogud on maaparandussüsteemidega seotud, kuid nõustume, et piisab teema käsitlest KSH aruandes eksperthinnangu vormis.</p>	<p>Ptk 2.5.4. sõnastust korrigeeriti vastavalt märkusele.</p>
<p>13. Ptk-s 2.5.4 on öeldud: „Tavatingimustes töötavad tuulepargid põhjaveele mõju ei avalda ja seega antud teemavaldkonda mõjuhindamisel täiendavalt ei käsitleta.“ Selgusetuks jääb, mida mõeldakse tavatingimuste all. Lisaks võivad tuulikute vundamendid mõjutada lokaalset veerežiimi tuuliku vahetus läheduses kogu tuuliku tööperioodi jooksul.</p>	<p>Ptk 2.5.4. sõnastust korrigeeriti.</p>
<p>14. Ptk-s 2.5.15 (Kumulatiivse mõju võimalikkus, arvestades teiste ümbruskonna arendusprojektidega) on nimetatud nahkhiired.</p>	<p>Ptk 2.5.15 täiendati vastavalt ettepanekule.</p>
<p>15. Ptk 2.5.15 - Rohelise võrgustiku osas on öeldud, et arvestades määratud rohevõrgustiku ulatuslikkust võrrelduna tuulenergeetika perspektiivsete arenduspiirkondadega ning tuulikute mõju iseloomu looduslikele kooslustele, ei ole oodata olulist negatiivset mõju kumuleerumist rohevõrgule. Arvestades, et kõikides tuuleenergeetika eriplaneeringutes on tuuleenergeetika arenduspiirkonnad planeeritud suures osas rohelise võrgustiku aladele, kaasneb Keskkonnaameti hinnangul oluline kumulatiivne mõju rohelisele võrgustikule.</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>

		<p>16. Ptk 2.5.15 - Arvestades, et Rail Balticu ja Via Baltica trassid läbivad planeeringuala, on väga oluline hinnata kumulatiivset mõju kõnealuste projektidega. Nõustume, et tuulepargid ei tohi halvendada kavandatavate Rail Balticu ja Via Baltica loomaläbipääsude toimimist, st ka rohelised koridorid loomapääsude ja tuumalade vahel peavad säilima sidusatena.</p>	Teadmiseks võetud.
		<p>17. Ptk-s 2.5.15 on öeldud: „Maakonnaplaneeringu arenduspiirkonna P25 osas on arendushuvi olemas, kuid tuulepargi planeerimine on olnud takerdunud seoses arendusala kattumisega maardlaga. Seoses riigikohtu lahendiga (3-17-2013/31) on tõenäoline planeerimisprotsessi edasi minek“. Palume lisada, et P25 tuulepargi planeerimise eelduseks on maardlaga kattuvalt alalt maavara ammendamine ning kokkulepete saavutamine kehtivate maavara keskkonnaloa omanikega.</p>	Ptk 2.5.15 täiendati vastavalt ettepanekule.
8	Eesti Raudtee, 16.12.2021 nr 21-1/3800	<p>Käesolevaga teatame, et ASile Eesti Raudtee ei kuulu Tori vallas raudtee infrastruktuuri rajatise ning sellest tulenevalt ei esita planeeringu koostamiseks ettepanekuid, samuti ei pea AS Eesti Raudtee vajalikuks olla kaasatud kõnesoleva planeeringu koostamisel.</p>	Arvestatakse edasisel kaasamisel ja eemaldatakse kaastavate nimekirjast.
9	Rahandusministeerium, 16.12.2021	<p>1. Peatükis 1.2 „Eriplaneeringu koostamise korraldus“ joonisel 2 on toodud omavalitsuse eriplaneeringu koostamise skeem. See on küll planeerimisseaduse alusel lihtsustatud kui samas korrektset infot mitte andev. Nt eriplaneeringu 1. etapis on jäetud ära pärast avalikku arutelu seisukohtade küsimine koostöötegitajelt ja kaasatavatelt (PlanS § 103 lõige 1). Eriplaneeringu 2. etapis on toodud vaid kooskõlastamised ja kooskõlastuste alusel planeeringu täiendamine, mainimata on aga arvamuste küsimine. Selgituseks, et koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määrusega nr 133. Planeerimisseaduses sätestatud põhimõtte kohaselt annavad koostöötegitajad eriplaneeringule kooskõlastuse, mis kohalikule omavalitsusele on planeeringu koostamisel siduv. Kaasatavad isikud avaldavad planeeringulahenduse kohta arvamust. Seega planeerimisseaduse mõistes ei ole kooskõlastamine sama mis arvamuste andmine aga ka mitte vähem tähtsam. Peatükis 5 toodud tabelis 7 „Eriplaneeringu eelvaliku otsuse ja KSH asukohavaliku etapi ajakava“ on toodud korrektsed menetlusetapid. Palume õigusselguse huvides joonis 2 üle vaadata ja viia vastavusse planeerimisseadusega.</p> <p>2. Peatükis 2.2 „Metoodika“ on selgitatud, et mõjude olulisuse tuvastamisel lähtutakse eelkõige õigusaktide normidega kehtestatud loogikast. Vastavalt KeHJS-le on keskkonnamõju oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara. Peatükis 1.2 „Eriplaneeringu koostamise korraldus“ on aga toodud, et tuuleparkide KSH protsessis käsitletakse keskkonda traditsiooniliselt mitte ainult looduskeskkonnana, vaid laiemalt – KSH protsessi käigus hinnatakse lisaks asjakohaseid sotsiaalseid ja kultuurilisi mõjusid, sh ka mõju inimese tervisele vastavalt KSH väljatöötamise kavatsuses määratavale hindamisulatusse. KSH puhul kavandatakse ühildatud KeHJS § 40 lõike 4 kohaste ning PlanS § 4 lõike 2 kohaste mõjude hindamine. Eelpooltoodust tulenevalt palume eriplaneeringu koostamisel ebasoodsa mõju hindamisel lähtuda ka keskkonnaseadustiku üldosa seaduses sätestatust. Nimetatud seaduse § 3 lõike 1 kohaselt on keskkonnahäiring inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale, sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju inimese tervisele, heaolule või varale või kultuuripärandile. Keskkonnahäiring on ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. Planeerimisseaduse asjakohaste sotsiaalsete, majanduslike ja kultuuriliste mõjude hindamiseks ei ole õigusaktidega sätestatud menetlusega sisunõudeid. Seega on seadusandja jätnud igakordselt otsustada, mida, millal ja kuidas hinnatakse. Palume metoodika osa täiendada nii, et oleks arusaadav, kuidas toimub nende mõjude hindamine, millel puuduvad õigusaktidest tulenevad normid.</p>	<p>Viidatud joonist täiendati. Ühtlasi teeme ettepaneku Rahandusministeeriumile täiendada planeerimine.ee leitavaid planeeringute menetluse skeeme ja lisada ka eriplaneeringuid puudutavad skeemid. Sellisel juhul oleks võimalik viidata menetluse kirjeldamiseks asjakohasele skeemile.</p> <p>Metoodika peatükki täiendati. Eriplaneeringu ja selle KSH koostamisel lähtutakse ka keskkonnaseadustiku üldosa seadusest.</p>

nr 15-4/6809-2	<p>3. Peatükis 2.5.9 „Mõju sotsiaalsetele vajadustele ja varale“ on toodud, et majanduslike mõjude hindamine ja rahaliste kompensatsioonimehhanismide määramine ei ole otseselt KSH ülesanne. KSH asukohavaliku etapi aruandes käsitletakse siiski ülevaatlilikult ka mõjude võimalikke kompensatsioonimehhanisme ehk kohaliku kasu võimalusi kohalikule kogukonnale. Kohaliku kasu käsitlemise puhul arvestatakse, et Rahandusministeeriumi poolt on väljatöötamisel vastavad juhendmaterjalid, mida hindamisel võimalusel (st nende valmimisel) arvestatakse.</p> <p>Palume parandada tsiteeritud lõiku, kuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil on väljatöötamisel kohaliku kasu õiguslik regulatsioon (ja mitte juhendmaterjal).</p>	Märkuse alusel korrigeeriti sõnastust.
	<p>4. Peatükis 3 tabelis 5 on välja toodud KSH ekspertrühm, sh on mainitud, et KSH läbiviimise käigus kaasatakse KSH protsessi vastavalt vajadusele täiendavaid eksperte. Juhime tähelepanu, et tuulikute visuaalsete mõjude hindamisesse on meie hinnangul vajalik kaasata maastikuarhitekt. Rahandusministeeriumi Eesti mereala planeeringu koostamise kogemuse, sh seal tuuleenergeetika arendusalade kavandamise kogemuse kohaselt on vajalik tuuleparkidega seotud mõjude hindamisesse kaasata ka vähemalt tuuleenergeetika valdkonna ekspert ja sotsiaalsete mõjude hindamise ekspert.</p>	<p>Ekspertgruppi täiendati. Töögruppi lisati visuaalse mõju hindamises osalev maastikuarhitekt. Tuuleenergeetika valdkonna eksperdi ja sotsiaalsete mõjude hindamise eksperdi eraldi isikuna kaasamist ei pea KSH juhteksperdi KSH I etapi aruande puhul vajalikuks. Erinevalt mereala planeeringust on KOV eriplaneeringu puhul olemas tuulepargi rajamisest huvitatud isikud, kes peavad andma kavandatava tegevuse kohta asjakohast tehnilist informatsiooni (mida ja kuidas soovitakse rajada). Sotsiaalsete mõjude hindamise osas näeb VTK ette I etapi aruandes kirjandusel põhinevaid hinnanguid, mis eraldiseisva eksperdi kasutamist ei eelda. Küll aga võib osutada vajalikuks detailse lahenduse KSH puhul täpsema sotsiaal-majanduslikku hinnangu andmine, milleks võib olla vajalik kaasata eriala ekspert.</p>
	<p>5. Kuna eriplaneeringu näol on tegemist olulise ruumilise mõjuga ehitiste planeerimisega, siis palume planeeringute koostamisel järgida Rahandusministeeriumi soovitusetega veebilehel https://planeerimine.ee/aktid-ja-kohtulahendid/orme-planeerimine/.</p>	Teadmiseks võetud.
	<p>Palume hoida Rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna Pärnu talitust kursis eriplaneeringute ja KSH aruande menetlusega ning teavitada kõikidest avalikest aruteludest. Eriplaneeringute asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH esimese etapi aruanne esitada arvamuse avaldamiseks ning täiendavate koostöötegitajate ja kaasatavate määramiseks.</p>	Võetakse arvesse edasisel menetlusel.
10	<p>OÜ Rail Baltic Estonia, 18.11.2021 nr KV2021-243</p> <p>Oleme tutvunud Tori valla põhjaosa eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsusega (AB Artes Terrae OÜ töö versioon 02.10.2021) ning palume punktis 1.3. kajastada muuhulgas Pärnu maakonnaplaneeringut „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ (kehtestatud riigihalduse ministri käskkirjaga nr 1.1-4/40; 13.02.2018).</p> <p>Tori valla põhjaosa eriplaneeringu elluviimisel tuleb aluseks võtta Rail Baltica projekt ning arvestada kõikide projektiga funktsionaalselt seotud ja sidumata rajatistega.</p> <p>Täname Teid Rail Baltic Estonia OÜ-d eriplaneeringu koostamise protsessi kaasamast ning palume ka edaspidi planeeringu koostamisel koostööd teha.</p>	Võetakse arvesse edasisel menetlusel
11	<p>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 20.12.2021 nr 1.10-17/2021/573 5-2</p> <p>MKM palub eriplaneeringu ja KSH koostamisel arvestada OÜ Rail Baltic Estonia 3.03.2021. a kirjas nr KV2021-033 ja 18.11.2021. a kirjas nr KV2021-243 tehtud ettepanekutega.</p> <p>VTK dokumendi leheküljel 51 (2.5.16 Muud mõjud) on märgitud, et „Pärnu linna piiril Tori vallas, Eametsa külas asub lennundusrajatis (Pärnu lennuväli (tsiviillennuväli)) ning et KSH aruande koostamisel hinnatakse neile avalduvat võimalikku mõju. Hindamisel lähtutakse Lennuameti seisukohtadest“. Juhime tähelepanu, et alates 01.01.2021. a liideti Maanteeamet, Lennuamet ning Veeteede Amet üheks asutuseks nimetusega Transpordiamet.</p>	<p>Võetakse arvesse edasisel menetlusel</p> <p>Märkuse alusel korrigeeriti sõnastust.</p>

12	Terviseamet, 22.10.2021 nr 9.3- 4/20/7728-4	Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud Tori valla tuuleparkide eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsusega ning ei esita täiendavaid ettepanekuid.	Teadmiseks võetud.
13	Kaitseministeerium, 22.11.2021 nr 12- 1/21/544	Kaitseministeerium tugineb oma seisukoha kujundamisel kaitseministri 26.06.2015 määrusele nr 16 „Riigikaitse ehitise töövõime kriteeriumid, piirangute ruumiline ulatus ja andmed riigikaitse ehitise töövõimet mõjutavate ehitiste kohta“, mille § 4 lg 2 kohaselt ei tohi ehitise püstitamine vähendada radari töövõimet.	Teadmiseks võetud.
		Kaitseministeeriumi hinnangul saab hetkel ilma riigikaitse ehitistele negatiivset mõju avaldamata püstitada eriplaneeringu alale 233 – 244 m absoluutkõrguses ehk kõrguses merepinnast elektrituulikuid.	Teadmiseks võetud.
		Ministeerium selgitab, et Vabariigi Valitsuse otsuse kohaselt vabastatakse Mandri-Eesti osaliselt tuuleenergeetika arendustele ning vastavad meetmed valideeritakse eeldatavalt aastal 2025. Tori valda eriplaneeringuga kavandatavate elektrituulike kõrguspiirangutest on võimalik pärast Mandri-Eesti osaliselt tuuleenergeetika arendustele avavate meetmete valideerimist loobuda.	Teadmiseks võetud.
		Täiendavalt selgitame, et Kõik Mandri-Eesti kompensatsiooniala piirkonnas rajatavad elektrituulikud peavad jätkuvalt saada Kaitseministeeriumi koostööst, sealhulgas on Kaitseministeeriumil õigus kehtestada piiranguid tuulike täpsete asukohtade suhtes sõltuvalt riigikaitse rajatiste töövõime tagamisest.	Teadmiseks võetud.
		Võttes aluseks planeerimisseaduse § 103 lg 2, ehitusseadustiku ja Transpordiameti põhimääruse, esitab Transpordiamet Tori valla eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse kohta ettepanekud, millega planeeringu edasisel koostamisel tuleb arvestada.	
		<p>1. Avalikule teele juurdepääsuteede võimaliku asukoha ja liikluskorralduse üldiste põhimõtete määramine</p> <p>1.1. Planeeringu detailse lahenduse ülesandeks on muuhulgas liikluskorralduse põhimõtete määramine ning servituutide seadmise ja olemasoleva või kavandatava tee avalikult kasutatavaks teeks määramise vajaduse märkimine. Asukoha eelvaliku tegemisel tuleb analüüsida olemasoleva teedevõrgustiku piisavust juurdepääsude tagamisel, määrata planeeringualal perspektiivsete kohalike teede üldised asukohad ja nende ristumiskohad riigiteedega ning oluliselt ümberehitatavad riigitee lõigud või ristmikud (nende olemasolul).</p> <p>1.2. Teeme ettepaneku määrata riigiteede liikluskorralduse ja ümberehituse vajadus seoses eriveestega ja ehitusaegsete veostega.</p> <p>1.3. Palume arvestada, et Transpordiamet ei võta arendustegevuse vajadustest tingitud uute teelõikude rajamise ja riigiteede ümberehitamise kohustust kui riigiteede võrgustiku arengu seisukohalt selleks vajadus puudub.</p>	Teadmiseks võetud. Tõenäoliselt tulla esitatud punktide juurde edasise koostöö käigus, kui eelvalikualad hakkavad selguma, praegu pole üheselt selge, kas on otstarbekas määrata nt perspektiivsed kohalikud teed.

14	Transpordiamet, 23.11.2021 nr 7.1- 2/21/3589-3	<p>2. Planeeringuala kruntide hoonestusala ja ehitusõiguse määramine</p> <p>2.1. Elektri- ja tuuleparkide kavandamisel arvestada, et elektri- ja tuuleparkide ehitamine ei tohi avalikult kasutatavatele teedele sõltumata nende funktsioonist, liigist, klassist ja lubatud sõidukiirusest paikneda lähemal kui $1,5 \times (H+D)$ (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori e. tiiviku diameeter).</p> <p>Väikese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) avalikult kasutatavate teede puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus elektri- ja tuuleparkide ehitamine teele lähemale, kuid mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus ($H + 0,5D$).</p>	Soovitus on kirjeldatud ptk 2.4.
		<p>3. Tehnovõrkude ja -rajatiste võimaliku asukoha määramine</p> <p>3.1. Palume arvestada, et üldjuhul ei ole võimalik juhtida arendusalade sademevett riigitee kraavidesse. See on võimalik vaid põhjendatud juhtudel koostöös Transpordiametiga.</p> <p>3.2. Planeeringus vältida tehnovõrkude kavandamist riigitee alusele maale. Riigitee alune maa on riigitee rajatise teenindamiseks ning nõusoleku seda maad kasutada saab Transpordiamet anda vaba ruumi olemasolul. Tehnovõrgu paigaldust tuleb hinnata igakordselt suuremas täpsusastmes geodeetilise alusplaani olemasolul ja menetleda seda kas läbi projekteerimistingimuste või detailplaneeringu.</p>	Teadmiseks võetud.
		<p>4. Ettepanekud KSH väljatöötamise kavatsusele</p> <p>Transpordiamet on seisukohal, et KSH väljatöötamise kavatsus on valdavalt asjakohane ja piisav.</p>	Teadmiseks võetud.
		<p>Palume kohalikul omavalitsusel planeeringuala asukoha valikul ettepanekutega arvestada ja teha planeeringu koostamise protsessis sisulist koostööd Transpordiametiga. Ettepanekute mitteametlikult arvestamist palume sisuliselt põhjendada.</p>	Teadmiseks võetud.
		<p>Eriplaneeringu koostamisel tuleb lähtuda riikliku kaitse all olevatest kultuurimälestistest ja nende kaitsevöönditest. Mälestised näitavad piirkonna ning kultuurimaastiku ajaloolist mitmekihilisust, mistõttu tuleb planeerimisel lähtuda mälestisi säästvast põhimõttest ning arvestada avalike huvidega (muinsuskaitseadus, edaspidi MuKS § 3 lg 7). Mälestisi ümbritseva kaitsevööndi mõte on tagada mälestise säilimine ajalooliselt väljakujunenud maastikustruktuuris ja mälestist väärastavas keskkonnas, vältida mälestist ja ümbritsevat keskkonda kahjustavaid tegevusi. Õuealadest väljapoole jäävate mälestiste puhul tuleb tagada igapäevane juurdepääs mälestisele päikesetõusust loojanguni (MuKS § 26 lg 2). Mälestistel ja nende kaitsevööndites tuleb tööde tegemisel järgida muinsuskaitseaduse § 52 ja § 58 kohaseid nõudeid ning teha koostööd Muinsuskaitseametiga.</p> <p>Eriplaneeringuga kaetud Tori valla põhjaosas on riikliku kaitse all olev arheoloogiapärand kaitse all umbes 1998. aasta avastuste seisuga. Muinsuskaitseamet pani planeeringute koostajatele kokku juhendi, milles anname suuniseid ja teeme ettepanekuid, kuidas planeerimisel kultuuripärandit käsitleda ning selle erinevate osadega ruumi kasutamisel ja kujundamisel arvestada.</p>	

15	Muinsuskaitse amet, 28.10.2021 nr 5.1- 17.5/2950-1	Lisaks riigi kaitse all olevatele arheoloogiamälestistele on maastikul palju juba avastatud või eeldatavat arheoloogiapärandid, mis pole riikliku kaitse all, kuid mida tuleb samuti ruumilisel planeerimisel silmas pidada, et kultuurmaastiku ajalise mitmekihilisuse säilimine oleks tagatud ka edaspidi. Planeeringu koostamise käigus tuleb teadaolevate ja võimalike arheoloogiliselt väärtuslike alade määratlemiseks analüüsida arhiiviandmeid, leiuteateid ja muid ajalooallikaid (kohanimed, ajaloolised kaardid, geoloogiline andmestik jms). Analüüsi eesmärk on märgilistele muististele säilimistingimuste määratlemine ja alade piiritlemine, kus kaevetööde eel (nt taristu rajamine) tuleb läbi viia arheoloogilised uuringud maastikul. Arheoloogiapärandi analüüsi koostab Muinsuskaitseamet, edastades seejuures planeeringus arvesse võtmiseks ka info ajalooliste looduslike pühapaikade kohta, mis selgitati välja 2019. aastal toimunud inventuuri käigus.	Teadmiseks võetud
		Tuginedes nii varasemalt teada olevale infole mitte kaitse alustest objektidest ning asjaolule, et arheoloogide, hobiotsijate ja koduloohuviliste inimeste tegevus toob igal aastal juurde uut infot arheoloogiliste paikade kohta, mida ei jõuta kaitse alla võtta, tuleb riigil ja kohalikul omavalitsusel arheoloogiapärandi hävimise vältimiseks tagada meetmed selle kaitseks (MuKS § 76 lg 1).	
		<u>Eelnevast tulenevalt tuleb ennetavalt eriplaneeringusse kanda järgmised tingimused:</u>	
		1) KMH kohustusega tegevuste kavandamisel (kogu valla territooriumil ja ka juhul kui KMH nõudest loobutakse) alati eelnevalt Muinsuskaitseametiga kooskõlastada arheoloogilise uuringu läbiviimise vajadus (MuKSi § 31 lg 3);	Eriplaneeringuga ei saa seada kogu valla territooriumile tingimusi. Eriplaneering koostatakse ainult eriplaneeringu ala kohta. Eriplaneeringule viiakse läbi kaks keskkonnamõju strateegilist hindamist (asukohavaliku KSH ja detailse lahenduse KSH) eraldi keskkonnamõju hindamist (KMH) nõudvaid tegevusi teadaolevalt ei kavandata.
		2) Prognoositud arheoloogiatundlikel aladel tuleb kohalikul omavalitsusel küsida planeeringu või ehitise kavandamisel Muinsuskaitseameti arvamust arheoloogilise uuringu läbiviimise vajaduse kohta, kui: - algatatakse detailplaneeringut; - kaevanduse või ehitiste alla jääva kaevatava ala pindala on enam kui 500 m ² .	Palume Muinsuskaitseametil edastada prognoositud arheoloogiatundlike alade kaardikiht eriplaneeringu ala kohta.
3) Tagada nii eriplaneeringus esitatud arheoloogiatundlikel aladel kui ka mujal arheoloogiapärandi avastamisel arheoloogiapärandi kaitseks muinsuskaitseaduses ette nähtud tegevused (vt § 31)	Arvestatakse eriplaneeringu ja KSH edasisel koostamisel. Üldine põhimõte on, et kehtivaid õigusakte planeeringusse ei kirjutata.		
16	RMK, 28.10.2021	Teatame, et RMK on koostamas analüüsi sobivate alade leidmiseks RMK maadel taastuvenergeetika (tuul ja päike) arendamiseks Pärnu maakonnas Tori vallas ja Pärnu linnas. Analüüs peaks valmima selle aasta jooksul. Palun jagage infot ka planeeringu koostajale, et sellega oleks võimalik vajadusel arvestada nii eriplaneeringu kui ka üldplaneeringu koostamisel.	Teadmiseks võetud.